

Průvodce historicko - naučnou stezkou

Ve stínu středověkých hradeb

projektu Školy pro region
třídy 7.A

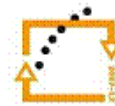
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vstupní brána

1. Října se na mě byly podívat děti za třídy 7.A. Stojím na podlouhlém hradeckém kopci a odděluji Nové Hrady a Nové Hrady Údolí.

V dávných dobách mě postavili zedníci z kamene a červených pálených cihel. Lidé pod mým obloukem procházejí velmi často. Zdobí mě plasticky členěná omítka, která napodobuje kvádrové zdivo. Na mém vrcholu jsou dvě římsy kryté pálenými taškami. Z každé mé strany mě podpírají dva domky. Jejich základy byly vybudovány ve svahu.

Když sem chvíli poslouchala, co si děti povídají, pochopila jsem, že popisují mne a malý žlutý domek ve svahu. Domek je postaven z kamene jako já. Na domu je nanesena žlutá omítka. Do domku vstupují dvě čtvercová okna se zděným rámem. Vcházíme do domku po dvou malých schůdkách a starými dveřmi. Zadní stěna se nachází, ve svahu jsou na ní dvě malá čtvercová okénka.

Malý domek zakrývá skosená střecha zarostlá mechem. Na domek navazuje kus starých kamenných hradeb. Hradby byly použity jako terasa. Vstoupíme-li na terasu zahlédneme dvě malá okénka. Jedno z okének níže k terase je zarostlé a druhé zasklené.

Za nedlouho už popisovali druhý bíle natřený dům, který mne také podpírá. Druhý bíle natřený dům je semnou také spojen. Bílý dům není vystavený do svahu zatím co žlutý ano. První a druhé patro odděluje úzká římsa podobná té mé. Okna horního patra jsou bíle orámovaná zatím co dolní ne. Okna jakou rozdělena na šest dílů v podobě čtverců. Dovnitř vcházíme většími dřevěnými dveřmi, nad kterými je umístěna klenba.

Poutník před novohradskými branami

Toulal jsem se krajem lesů a rybníků, brodil se zlatavým obilím a občas si odpočinul na louce plné kvítí. Vzbudil mě líbezný zpěv ptáků. Otevřel jsem oči a viděl jsem blankytně modré nebe, slunce hřálo do tváří a já věděl, že nový den se vydaří. Po lehké snídani jsem se vydal na další cesty. Slunce se vyhouplo vysoko a já viděl kopec zarostlý zelení, na kterém stál hrad. Nemohl jsem odolat a vydal jsem se tím směrem. Cesta vedla do kopce přímo k městu. Lemovaly ji stromy a u samého vrcholu kopce stálo stavení. Malá roubená chaloupka. Vyšel jsem ze zatáčky a přede mnou se tyčil oblouk městské brány. Byl úžasný. Vyloupl se ze zeleně stromů jako perla a stejně tak i zářil. Přes oblouk přesahovala stříška z pálených tašek. Zdivo brány bylo zdobeno bosází. Brána vypadala, jako by měla korále z plastických obdélníků. Mohutná křídla dřevěných vrat byla otevřena. Kování na vratech připomínalo zlaté šperky. Brána jakoby mě zvala, abych šel dál do města. Procházíme pod obloukem jsem se musel otočit. I z druhé strany byla úchvatná. Po stranách brány byly dva domy. Malý žlutý domek byl postaven ve stráni. Do ulice směřovala dvě okna. Před nimi seděl hospodář, který se asi zaposlouchal do zpěvu hospodyně nebo křiku dětí. Šel jsem dál. Večer, když jsem se vracel, v malých okénkách ještě blikalo světlo. Měsíční svit hladil střechy, až se jiskřily. Paprsky měsíce ze zkosené střechy klouzaly jako děti na saních ze zasněženého kopce. Omámen krásou města jsem zapomněl, že bránu na noc zavírají. V domě přistavěném k bráně na její levé straně mi nabídli nocleh. Ke spánku jsem ulehl do sena pod střechu připomínající špičku vánočního stromku. Ráno zakokrhal kohout, z komína to čouvalo a po domě byla cítit vůně pečených buchet. Pařmáma mě na ně pozvala. Posnídal jsem v kuchyni a oknem pozoroval krajinu v podhradí. Poděkoval jsem za snídani, rozloučil se a už jsem byl za městskou branou. Otočil jsem se a díval se do oken. Okna byla dokořán a do domu jimi proudil svěží ranní vzduch. Byl jsem rád, že jsem na své dlouhé pouti městečko pod horami navštívil.

1. ZASTÁVKA

Dolní brána

Zprvu byly Nové Hrady strážním bodem při vstupu do Českého království, později tu vzniklo důležité panské sídlo, u něhož vzniklo městečko s převahou německy mluvícího obyvatelstva.

Existence Nových Hradů je doložena listinou z roku 1279, **v tomto období zde vládou Vítkovci.**

Počátkem 14. stol. patřilo město **pánům z Landštejna**. Ti později město prodali pánům z Rožmberka za 7 093 kop a 63 grošů.

Rožmberkové novohradské panství značně rozšířili a propůjčili mu výsady téměř stejné jako u královských měst.

V květnu 1425 přitáhli k městu husité pod vedením táborského hejtmana Jana Hvězdy.

Město dobyli a celé vypálili včetně hradu. Město bylo obnoveno o 10 let později.

V červnu 1619 dorazil do města císařský generál **Karel Bonaventura hrabě Buquoy**, bez boje vstoupil do vypleněného města a tady narazil na tuhý odpor.

Roku 1620 věnoval císař Ferdinand II. panství Nové Hrady s dalším majetkem svému úspěšnému vojevůdci hraběti Buquoyovi za prokázané služby a jako náhradu za vynaložené náklady.

Od roku 1620 se panství dědilo v rodině Buquoyů.

Roku 1677 byl založen klášter, r. 1708 se začal stavět honosný barokní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Dobré Vodě, kde byl objeven léčivý pramen.

Byly zakládány mlýny, hamry, lihovary, vznikaly hájovny, obory, bažantnice. V přímé blízkosti města byl budován anglický přírodní park, zlepšila se úroveň školství.

Ve městě byly čtyři vstupní brány. Mezi jednotlivými branami byly vybudovány ve 2. polovině 14. století mohutné kamenné zdi. V současné době se z nich na některých místech dochovaly jen zbytky. Hradby byly vysoké nejméně 8m a široké až 2m.

Dolní brána ve směru z náměstí do Údolí se dochovala v přestavěné podobě z roku 1829 jako jednoduchý, shora půlkruhový oblouk.

ukázky gotického písma

A B C D E H A B C D E H

G H I J K L G H I J K L

M

N O

P Q

R S

T U

V W

X Y

I

U V W X Y Z

U V W X Y Z

U V W X Y Z

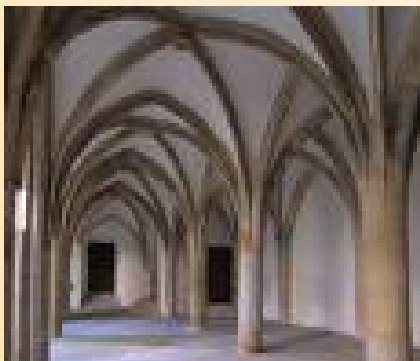
U V W X Y Z

U V W X Y Z

PRACOVNÍ LIST – DOLNÍ BRÁNA
TEST
Gotika

1. jak se nazývá tato část gotické stavby:

- a) fiála
- b) portál
- c) rozeta

2. vyber charakteristické znaky gotiky:

- a) staticnost, horizontála, robusnost
- b) malá okna, baziliky, rotundy
- c) dynamismus, vertikalismus, odhmotnění, velká okna

3. které památky byly postaveny v gotickém slohu?

- a) Pernštejn, Kost, Zvíkov, chrám sv. Víta, Notre Dame
- b) rotunda sv. Jiří na Řípu, náměstí v Telči, Schwarzenberský palác v Praze
- c) Hluboká, Lednice, Obecní dům

4. Karel IV. měl přezdívku:

- a) „král cizinec“
- b) „otec vlasti“
- c) „učitel národů“

5. jak se nazývá socha znázorňující Pannu Marii s Ježíškem?

- a) Pieta
- b) Madona
- c) loreta

6. kteří panovníci vládli u nás v tomto období?

- a) Karel IV., Rudolf II., Jan Lucemburský, Marie Terezie
- b) Přemysl Otakar II., Karel IV., Václav III.
- c) Karel IV., Václav III., Břetislav, Josef II.

2. ZASTÁVKA

Zámek

Nový zámek v Nových Hradech byl vystaven v letech 1801 – 1810. Stavba nese prvky klasicistního a empírového slohu.

V současné době slouží potřebám Ústavu systémové biologie a ekologie Akademie věd České republiky a Ústavu fyzikální biologie Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Stavba byla vystavena za účelem reprezentativního sídla rodiny Buquoyů, která zde přebývala až do roku 1945. Jejím úkolem bylo spolehlivě nahradit dosud obývanou Rezidenci na náměstí.

O výstavbě nového sídla se diskutovalo již v roce 1768, ale realizaci provedl až Jan Nepomuk Buquoy a jeho žena Terezie.

Od roku 1805 dohlížela nad stavbou Terezie Buquoyová. V tomto roce bylo již plně vystavěno a částečně zařízeno první patro. V prvním poschodí se nacházely společenské místnosti a hraběcí pokoje spolu s divadlem. Divadlo bylo vybudováno v roce 1822. V druhém poschodí byly místnosti pro hosty a v přízemí kuchyně a byty pro služebnictvo.

Užívaný název Nový zámek odkazuje ke změně přesídlení rodiny Buquoyů na počátku 19. století. V roce 1945 byl zámek vyvlastněn, po válce zámecký inventář téměř rozkraden a budova byla využita jako azyl pro řecké a makedonské děti, od roku 1958 pak pro potřeby střední zemědělské školy.

Kompozici projektu navrhl architekt Franz von Werschafeld dle vzoru jednoho ze zámku buquoyského rodu ve Francii.

Interiéry byly vybaveny rokokovým a empírovým nábytkem. Ten byl ale po roce 1945 z velké části zničen. Dodnes se zachovaly „jen“ štukové práce či malby v některých salónech, kachlová kamna v přijímacím a zrcadlovém sále a kazetový strop v loveckém salónu.

Výjimečnou místnost představuje okrouhlý salon, zvaný modrý, jež zaujme bělomodrým pruhovaným plátnem, které vyvolává dojem válečného zaujetí, neboť připomíná vojenský polní stan ze 16. – 17. století. Měl připomínat největší vojenské úspěchy Buquoyů, především hraběte Karla Bonaventury Buquoye.

V interiéru zámku se nachází i divadelní sál. V první polovině 19. století patřil údajně k nejlepším a největším v českých zemích, v současné době patří mezi tři ještě existující empírová zámecká divadla v České republice.

Mezi prvotní sídla rodu Buquoyů patřil hrad a od roku 1634 Rezidence. S výstavbou Rezidence započala v roce 1634 Marie Magdalena hraběnka Biglia (1573 – 1654), manželka Karla Bonaventury Buquoye. Barokní přestavba Rezidence z let 1718 – 1719 je spojena se jménem Karla Kajetána hraběte Buquoye (1676 – 1750), který nechal vystavit tzv. vysoký dům na rohu náměstí.

ROD BUQUOYŮ A HUDBA

Rod Buquoyů opanoval novohradské panství v 17. až do konce první poloviny 20. století.

K hudebním mecenášům patřil Karel Bonaventura Buquoy, který získal Nové Hrady v roce 1620 za své vojenské zásluhy.

Ferdinand Buquoy (1634 – 1685) pozval do Nových Hradů řád servitů v roce 1677.

Hrabě Jiří Buquoy (1781 – 1851) se přátelil s hudebním skladatelem Václavem Janem Tomáškem (1774 – 1850).

Václav Jan Křtitel Tomášek byl český hudební skladatel, pedagog a klavírní virtuos. Od dětství projevoval výrazné hudební nadání. Ve hře na klavír byl samoukem. Hrabě Jiří Buquoy mu platil od roku 1806 doživotní rentu za komponování a koncertování, zároveň mu nabídl byt v Buquoyském paláci v Praze na Malé Straně. Tomášek na svá díla pak uváděl dovětek: „skladatel u pana Jiřího, hraběte z Buquoyů“. V roce 1816 a 1817 doprovázel Tomášek hraběcí rodinu na Nový zámek. Na piano vyučoval nejstarší dceru Jiřího Buquoye, devítiletou Terezu. V roce 1819 pobýval znovu Tomášek v Nových Hradech, napsal zde šestý sešit „Šest eklog pro pianoforte“, op. 66. Ze služeb hraběte Buquoye odešel v roce 1824, kdy se oženil. Hrabě Buquoy poskytl Tomáškovu penzi, ten se usadil v Praze. Ve svých 70 letech začal psát svůj životopis „Vlastní životopis Václava Jana Tomáška“. Komponoval skladby komorní a symfonické, písně, sbory, kantáty a opery, dále chrámové skladby, zejména mše a rekviem.

PRACOVNÍ LIST – Nový zámek

1. Kdy novohradské panství spravoval rod Buquoyů?
.....

2. Novohradské panství získal za zásluhy v roce 1620:

a) Karel Bonaventura Buquoy b) Margarete Buquoyová c) Johann Nepomuk Buquoy

3. V roce 1677 pozval do Nových Hradů řád servitů:

- a) Karel Bonaventura Buquoy (1571 – 1621)
- b) Ferdinand Buquoy (1634 – 1685)
- c) Johann Nepomuk Buquoy (1741 – 1803)

4. Jak se jmenuje významný český hudební skladatel, pedagog a klavírní virtuos, který se přátelil s hrabětem Jiřím Buquoyem?
.....

5. Zakroužkuj, se kterými skladateli se mohl setkat Václav Jan Tomášek (1774 – 1850).

- a) Wolfgang Amadeus Mozart
- b) Johann Sebastian Bach
- c) Ludwig van Beethoven

6. Mohl být v letech 1816, 1817 a 1819 V. J. Tomášek hostem hraběte Buquoye na Novém zámku?

- a) ano b) ne

7. Jaké skladby zkomponoval V. J. Tomášek?
.....

Pracovní list Nový zámek

1. Kdy byl postaven Nový zámek v Nových Hradech?

.....

2. Se kterým rodem je spojena jeho výstavba?

.....

3. Vyber správná tvrzení. Nový zámek nese prvky stavebního slohu:

- a) gotického b) klasicistního c) empírového .

Uved' dvě místnosti, které se zachovaly do dnešních dob v interiéru zámku.

.....

5. Vyjmenuj další stavby, které mohl obývat rod Buquoyů v 19. a 20. století v Nových Hradech.

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756 – 1791)

Wolfgang Amadeus Mozart se narodil v roce 1756 v Salcburku. Spolu s Josephem Haydnem, Ludwigem van Beethovenem patří do trojice velikánů „vídeňských klasiků“.

Se svou setrou Marií Annou a se svým otcem podnikal koncertní cesty po Evropě. V šesti letech již hrál skvěle na klavír, improvizoval, doprovázel. Oběma dětem se pro jejich talent přezdívalo „zázračné děti“.

Četba: Novohradské divertimento / Mozartova cesta do Prahy

Kniha, která pojednává o údajné návštěvě W.A.Mozarta Nových Hradů, se jmenuje Novohradské divertimento. Obsahuje novelu německého autora Eduarda Mörikeho Mozartova cesta do Prahy (Mozart auf der Reise nach Prag) a Historický rámeček Mörikovy novely Margarete Buquoyové.

W.A.Mozart podnikl svou cestu z Vídně do Prahy v roce 1787. Zde měl totiž provést premiéru své opery s názvem Don Juan nebo též Don Giovanni. Cestuje se svou manželkou Konstancií Mozartovou, rozenou Weberovou. Při své cestě navštíví sídlo hraběte Schinzberga – údajně Nový zámek v Nových Hradech, jehož hostitelem by tedy mohl být Johann Nepomuk Buquoy / Jan Nepomuk Buquoy (1741 – 1803), který začal s výstavbou Nové zámku ale až v roce 1801. W.A.Mozart podnikl znovu cestu do Prahy o dva roky později. Pokud by cestoval do Prahy přes Nové Hrady, mohl by se setkat s hrabětem Janem Nepomukem Buquoyem, ale zřejmě by ho nenavštívil v Novém zámku, nýbrž v rezidenci na novohradském náměstí, případně by navštívil Tereziánské údolí, které nechala vybudovat hraběnka Terezie Buquoyová, manželka Johanna Nepomuka Buquoye.

3. ZASTÁVKA Český dům

V našem prvním projektovém časopise jsme se podrobněji zabývali městskými hradbami, které pochází z druhé poloviny 14.století, a Dolní bránou s přilehlými domky. Vzhledem k tomu, že se Horní brána do dnešní doby nedochovala, byla zbořena v roce 1839, věnujeme pozornost budově nacházející se poblíž bývalé brány.

Jedná se samozřejmě o budovu Českého domu. Byl postaven v roce 1923 firmou stavitele Františka Staška z Trhových Svinů. Český dům se stal hlavním centrem kulturního, sportovního a společenského života tehdejší české menšiny v Nových Hradech. V přízemí budovy se nacházel sál. V něm se tančilo, cvičilo, hrálo se divadlo.

Vedle sálu byla hospoda. Druhé patro sloužilo jako hotel, který měl k dispozici 11 pokojů.

Tato architektonicky zajímavá stavba neztratila nic na významu ani v současné době.

V přízemí najdeme městskou knihovnu, kde si Novohradští ve velmi příjemném prostředí mohou nejen zapůjčit zajímavou knihu, ale také využít internetu a dalších služeb, které knihovna nabízí. Druhá část přízemí patří kinosálu. Ten je využíván pro nejrůznější kulturní akce, jako jsou besídky žáků základní školy, besedy, hudební pořady, divadelní představení.

Další patra domu slouží jako ubytovací prostory.

Zkrátka bez Českého domu si obyvatelé města ani jeho návštěvníci nedovedou život zde vůbec představit.

PRACOVNÍ LIST – středověká medicína

Léčivé byliny

.....

využití pro uklidnění

.....

silně aromatická bylina
používají se obklady, či jako kloktadlo

.....

strom s měkkým dřevem
čaj z květu se používá proti nachlazení

.....

dvouletá bylina
květ se používá při nachlazení

.....

trvalka i jednoletka
působí dezinfekčně

.....

používá se při nachlazení, horečce, revmatismu
je močopudný

4. ZASTÁVKA

Bývalý špitál a věznice

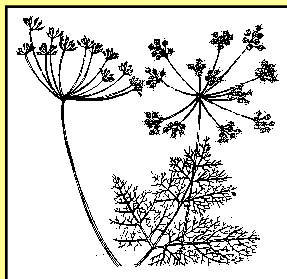

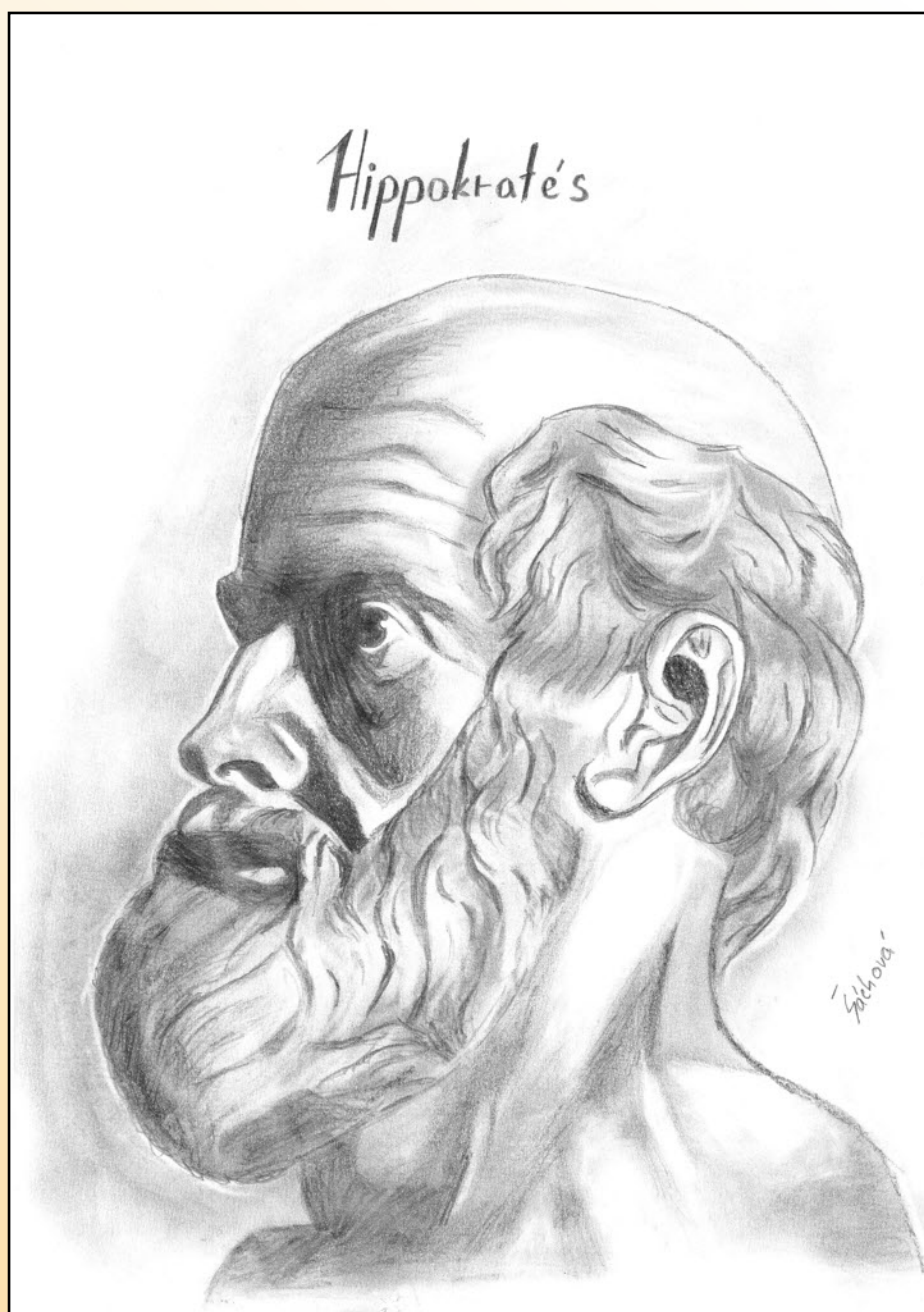
V minulosti měly Nové Hrady nejenom lékaře, ranhojiče a porodní báby, ale také špitál. Nacházel se přímo u Horní městské brány, která byla stržena až roku 1839. Původní špitál nese číslo popisné 78 a najdete jej přímo proti Českému domu. Je to krásný dům se štítem, který byl v průběhu staletí několikrát stavebně upravován.

Postaven byl již v roce 1553. Stavební vývoj domu však tímto rokem neskončil. V roce 1636 a 1663 proběhly větší opravy.

Zajímavou etapou v historii špitálu bylo období mezi 27.prosincem 1799 a 4.únorem 1800, kdy zde byli ubytováni ruští vojáci. Tehdy zde našlo v budově špitálu přibýtek nejen 8 ruských kolářů a zámečnicků, ale také celá řada zraněných vojáků.

V roce 1893 bylo rozhodnuto o přemístění špitálu do čp.95, následně byla provedena celková přestavba a okrašlení domu a v budově bylo zřízeno soudní vězení.. Byly zde vybudovány 4 vězeňské cely, které se dochovaly dodnes. Dále potom jedna místnost pro zaměstnance soudu.

Hippokratés

(460př.n.l. – cca 377př.n.l.)

Byl nejslavnější lékař antického starověku a „otec medicíny“. Pocházel z lékařské rodiny, dvacet let strávil návštěvami všech lékařských středisek tehdejšího světa. Do Hippokratovy doby měla medicína náboženský původ a léčení se neobešlo bez magických metod. Hippokrates začal praktikovat vyšetření nemocného. Zjistil, že nemoci mají různé příznaky. Hledal příčiny onemocnění i prostředky léčení. Bývá mu přisuzováno autorství Hippokratovy přísahy, která byla v moderní době nahrazena lékařským slibem. Hippokratova přísaha je přísaha skládaná lékaři, která obsahuje základní etické principy jejich povolání.

Historie novohradských varhan

První písemná zmínka o novohradských varhanách se objevuje v roce 1590.

V roce 1739 postavil nové varhany freistadtský varhanář Antonín Preysinger. Jeho nové varhany byly oceněny po odečtení protihodnoty za staré varhany na 346 zlatých, původní staré varhany na 50 zlatých. Preysingerovy varhany byly asi dvoumanuálové s 12 – 14 rejstříky, jedním pedálem, čtyřmi měchy a asi s tisíci píšťalami, rozdělenými do tří schrán, z nichž dvě jsou umístěny na kůru, třetí – pozitiv stojí uprostřed.

V roce 1857 byly varhany zrestaurovány Christianem Rocklem ze Štýrska, roku 1876 opravil varhany Johan Fischpera ze Sušice a Franz Tichý za 770 zlatých.

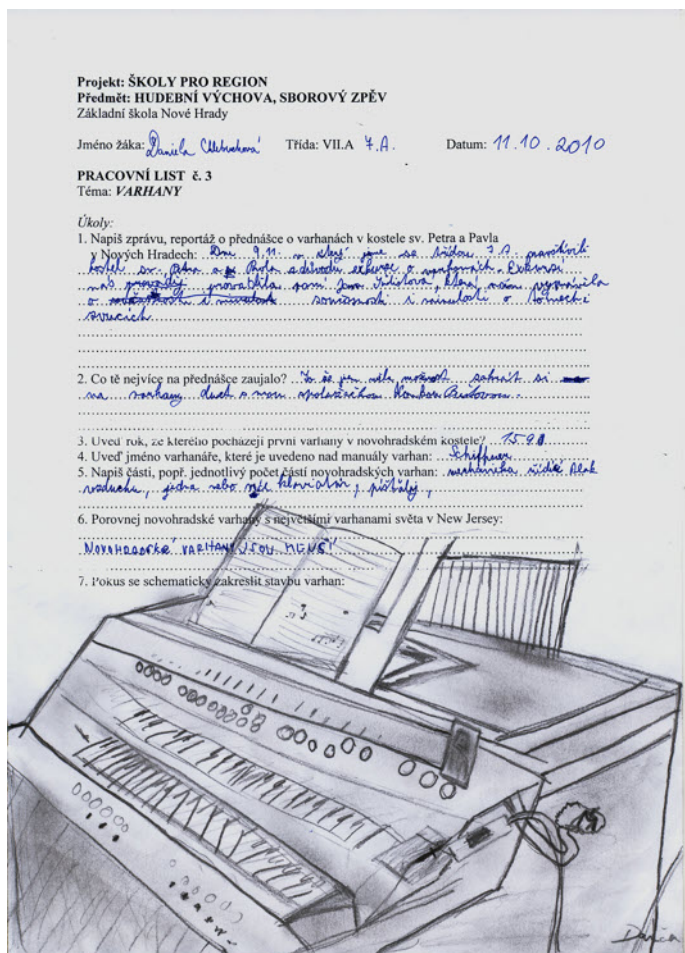
V roce 1907 vestavěl do starší skříně zcela nové pneumatické varhany pražský varhanář Heinrich Schiffner. Obsahovaly dva manuály a 18 rejstříků. Schiffnerovy varhany nebyly funkční po celou dobu. Při hře se využívaly provizorní Skopkovy varhany, které byly odstraněny z kůru až v roce 2000. Po mnohaletém nevyužívání Schiffnerových varhan bylo nutné je zrekonstruovat. V roce 1996 byla započata jejich oprava českobudějovickým varhanářem Jiřím Boudalem. Nástroj byl zkolaudován a vysvěcen v roce 1999.

Charakteristika některých varhan

Novohradské varhany:

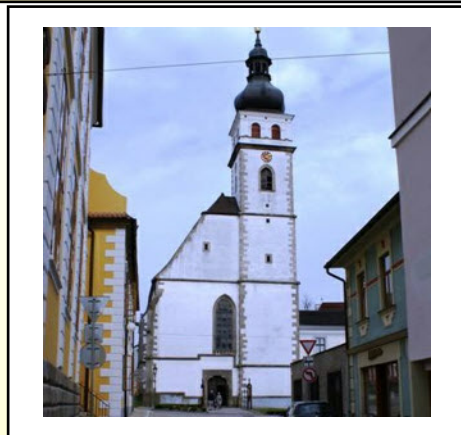
- 2 manuály
- 1 pedál
- 34 rejstříků
- asi 1000 píšťal, umístěných ve třech skříních

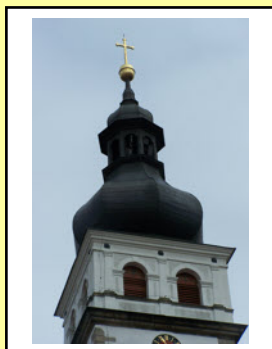
5. ZASTÁVKA

Kostel

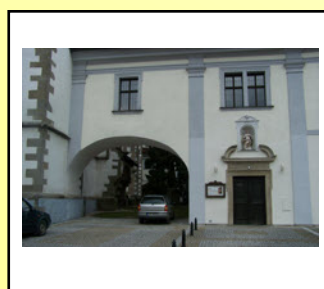
První písemná zmínka o farním kostele na Nových Hradech pochází z roku 1284. Je postaven v gotickém slohu. V 15. století byl kostel poškozen, jeho nová výstavba započala v roce 1500. Dokladem gotického slohu jsou okna s typickým lomeným obloukem, vstupní portál, síťová klenba presbyteria, valená klenba hlavní lodi nebo systém opěrných pilířů s kamennou nárožní bosáží.

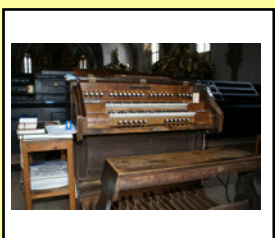
Kostel byl upravován též v následujících stoletích, především část věže. V roce 1607 ji zasáhl blesk a následně byla zvýšena o renesanční patro. V roce 1726 absolvovala další opravu, kdy byla poškozená renesanční část nahrazena typicky barokní osmistěnnou cibulovou bání s lucernou. Věž je tvořena čtyřmi patry s celkovou výškou 52 m.

Kostel sv. Petra a Pavla je jednoduší s presbyteriem. Vlastní chrámová loď je 20,5 m dlouhá, 12 m široká a 13 m vysoká. Je překlenuta valenou klenbou, presbyterium pak síťovou.

Interiér kostela není původní – gotický, nýbrž jeho vybavení pochází z poslední čtvrtiny 17. století. Uprostřed presbyteria se nachází rodinná hrobka rodu Buquoy.

Symbol tohoto šlechtického rodu zde spatřujeme na několika místech, neboť jsou s historií kostela výrazně spjati. Bohoslužeb se zde hraběcí rodina zúčastňovala v tzv. hraběcí oratoři, nacházející se na levé straně presbyteria. Buquoyové měli do oratoře přístup po visuté dřevěné lávce ze sousední Rezidence.

Nad hlavním vchodem se vypíná kostelní kůr. Jeho základ je vpředu zaklenut třemi oblouky, které se opírají o dva osmiboké pilíře. Vlastní dominantu kůru tvoří varhany. Jejich skříň je barokní, ale vlastní nástroj je mnohem novější. V roce 1907 je zhotovil pražský mistr varhanář Schiffner. Jsou tvořeny tzv. pneumatickým systémem.

6. ZASTÁVKA “Zadní ulice” “Řemeslná ulička”

Řemeslná ulička u hradeb

U hradební zdi severozápadním směrem vystavěli svá obydlí s malými dílničkami novohradští řemeslníci.

Během let se v domcích vystřídal nejrozumnější řemesla.

Tato ulička se původně jmenovala Obere Zeilgasse, Kothgasse a později Langegasse neboli Dlouhá ulice. Začíná u Dolní brány a kopíruje hradby až k bývalé Horní bráně. První domy se podobaly vesnickým chalupám.

Za hradbami byly stráně a zahrady.

Žili zde bednáři, kominíci, ševci, tkalci, zedníci, mydláři, truhláři a mnozí další. Některá z řemesel vám přiblížíme na dalších stánkách.

Doškař

Domy prostých obyvatel byly od pradávna pokrývány slaměnou doškovou krytinou. Toto pokrytí střech přetrvalo mnohdy až do 19. století. Došky si každý hospodář vyráběl převážně sám. Když se měla zakrýt větší plocha, připravovaly se došky z několika sklizní. Hospodáři si mnohdy dovedli střechu došky pošívát sami, při větších opravách, či při pokrývání celé střechy se k práci volal zkušený doškař.

Dobře provedená došková krytina z kvalitní žitné slámy měla životnost 40-50 let. Došková střecha měla několik výhod - byla lehká a vzdušná, tepelně izolovala půdní prostor, bránila zavátí sněhu do půdního prostoru a byla laciná, protože se vyráběla z vlastní přebytečné slámy. Její velkou nevýhodou byla snadná zápalnost, hořlavost a malá možnost hašení.

Při požáru hořící došky vylétávaly vysoko nad domy a vítr je zanášel na okolní střechy, takže požár v jednom domě mívával katastrofální následky pro celou ves. Byl vydán stavební řád pro město a připojené obce, který nepovoloval doškovou krytinu na novostavbách. Také pojistné staveb s doškovými střechami bylo daleko vyšší, než u domů s jiným typem střešní krytiny. Proto v 19. století došlo k postupnému zániku doškových střech i vymizení doškařského řemesla.

Švec

Obuvnictví zvané též ševcovství je obor zabývající se výrobou obuvi. S ohledem na nejčastěji používané materiály je považován za odvětví kožedělného a textilního průmyslu. Osoba obuv vyrábějící se nazývá obuvník či švec.

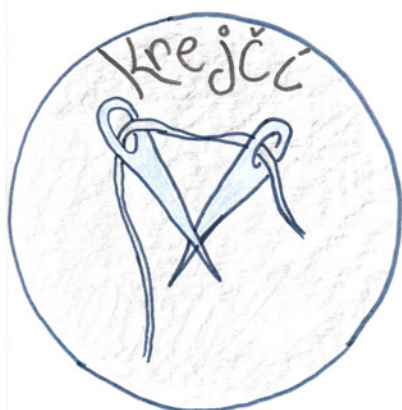
Tradičním hlavním materiálem na výrobu bot v evropské kultuře byla zejména kůže, proto byl výkon ševcovského řemesla často spojen obecněji se zpracováním kůže, například se sedlářstvím. Povolání ševce patří mezi tradiční řemesla, ševci se například hojně vyskytují v lidových pohádkách. Mezi speciální ševcovské potřeby patří ševcovské kopyto, šídlo, verpánek i speciální nitě dratev.

Z hlediska moderní a celosvětového je ovšem používána řada dalších materiálů, zejména guma, plast, juta, dřevo (dříve například dřeváky, dnes například podrážka u „korkových“ sandálů). Ruční výroba bot byla do značné míry nahrazena výrobou strojní, na čemž se během začátku 20. století podílel i český obuvník Tomáš Baťa, který z tehdejšího Československa udělal obuvnickou velmoc.

Zajímavosti:

Kdo se chtěl stát mistrem ševcem, ten musel nejdříve koupit kůže z krávy a telete. Tyto kůže byly prohlédnuty celým cechem a posouzeno, zda jsou vhodné pro mistrovské dílo. Z kravské kůže bylo nutno zhotovit pár holinek s přehyby, kterým se říkalo škorně a patřily mezi "dlouhé dílo". Dále adept musel vyrobit z kůže krávy vysoké šněrovací boty a tři páry bot šitých na podrážku. Z telecí kůže bylo nutno zhotovit jeden pár vysokých bot ke kolenům, šitých do podrážek a dvakrát prošíváných a jeden pár ženských bot se šněrováním na kovové háčky. Všechno pak prohlédli mistři cechu a "bylo-li dílo shledáno způsobilým, obstál". Pak byl švec přijat za nového mistra; musel složit do cechovní pokladnice šest funtů vosku a pro mistry připravit dobré pohoštění se čtyřmi vědry piva (což byl zhruba hektolitr).

Kovář

Se životem na venkově a hlavně se zemědělstvím bylo spjato i zpracování železa. Většina předmětů, které zhotovovali kováři byla určena k praktické potřebě. Výrobky měly jednoduché tvary, zdobení se uplatňovalo jen v některých případech. Kovář vyráběl podkovy, hřebíky, ráfy kol, železné hřeby bran, kuchyňské potřeby - plechy na pečení, vidlice k peci, kotlíky, hrnce.

Umělecké kovářství se uplatňovalo především při výrobě zdobených pantů dveří, skříní truhel, klik mříží oken a vrat, kašen apod. Ve větší míře se s uměleckým kovářstvím setkáváme jen v některých oblastech (např. tepané hřbitovní mříže na Šumavě).

PRACOVNÍ LIST

1. kdo to byl koželuh?

- a) člověk vyrábějící louh
- b) člověk zpracovávající kůže
- c) člověk vyrábějící látky

2. jak bývá označována sobota, jako poslední den čtyřicetidenního postu?

- a) bílá
- b) škaredá
- c) zelená

3. kdo to byl mandlíř?

- a) malíř
- b) výrobce mandlí
- c) tovaryš u tkalce, bělil, barvil prádlo

4. ve kterém roce vypukl v Nových Hradech velký požár?

- a) r.1512
- b) r.1495
- c) r.1776

5. jaký další název se používá pro ulici 5. května?

- a) údolská
- b) dlouhá
- c) česká

6. kdy se slaví „dušičky“?

- a) 24. října
- b) 3. března
- c) 2. listopadu

7. kolik mistrů řemesel žilo přibližně v Nových Hradech v 19.století?

- a) 500
- b) 121
- c) 60

